

Gençler için Başka Tarih

Aristonikos ve Güneş Ülkesi

Spartaküs ve 3. Köle Ayaklanması

Thomas Müntzer ve Köylüler Savaşı

Aristonikos ve Güneş Ülkesi

Aristonikos MÖ.133-129 yılları arasında sürececek olan Anadolu'nun ilk köle ayaklanmasına önderlik etmesiyle tanınmaktadır.

Bu ayaklanmanın 'Anadolu'daki ilk' olarak tanımlanmasının sebebi aynı dönemlerde Aristonikos gibi yine Roma'ya karşı oluşan bir başka köle ayaklanması da Sicilya'da mevcuttu.

Peki kim bu Aristonikos? O dönemde Anadolu'nun batısı Pergamon krallığının hakimiyeti altındaydı. Pergamon'un son kralı III. Attalos'un babasının, yani II. Eumenes, Efesli şarkıcı bir kadından olma gayri meşru çocuğudur.

Kral III. Attalos'un ardında taht için bir vasi bırakmadan vefatı sonrasında kimilerine göre doğruluğu şaibeli bir vasiyet ortaya çıkar.

Bu vasiyete göre Attalos krallığı Romalılara bırakılmaktadır.

Bu vasiyet Roma ve aristokratlar tarafından onaylansa dahi Aristonikos duyar duymaz bu vasiyeti tanımadığını çok net bir şekilde belirterek kendisini tahtın yeni sahibi III. Eumenes olarak duyurur.

Bu noktadan sonra ise 'Güneş Ülkesi (Helipolitai)' uğruna yapılacak olan ayaklanmanın fitilleri yakılmış oldu.

Aristonikos karşı koyabilmek için tabii ki bir orduya ihtiyacı vardı ve o bu orduyu yaşam koşullarından, yeterince insan görülmemekten yorgun; kalabalık işçi ve kölelerden kurdu.

Bunca yorgun ve hak sahibi olmayan alt sınıf adam, kral olmaya çalışan bu adamı vadettiği 'Güneş Ülkesi' uğruna destekledi.

Yeni kurulacak olan bu düzen, herkesin eşit haklara ve olanaklara sahip olduğu sınıfsız adil bir sistem ortaya koyuyordu.

Bu yeni düzende artık kölelik olmayacaktı, özgürlük herkesin sahip olduğu bir şey olacaktı, tıpkı güneşin fakir, zengin, işçi, köle ayırt etmeden her sabah herkesin üzerine yeniden doğduğu gibi adalet de herkesin üstüne yeniden eşit bir şekilde doğacaktı.

İzmir ve Foça arasında kalan Leukai kenti de bu ayaklanmayı desteklediğini duyurdu.

Bu noktada Aristonikos ayaklanmanın merkez üssü olarak bu kenti benimsedi.

Topladığı ordu ile güneye doğru gayet iyi bir başlangıçla ilerlemeye başladı.

Samos adası ve Foça'yı da kontrolü altına aldıktan sonra artık bir donanmaya sahip olmanın da yardımıyla daha da çok kenti kontrolü altına aldı.

Bu motive edici ilerleyiş, Roma yanlısı aristokratların yönetiminde olduğu Efes ve İzmir gibi şehirlerde devam edemedi ve buralarda büyük yenilgilerle karşılaştı.

Aldığı yenilgilerden sonra İç Anadolu'ya gerilemek zorunda kalan Aristonikos oradaki düzenden memnun olmayan işçi ve köleleri de ordusuna kattı.

Aristonikos aynı zamanda eşit haklar için çabalayan tek kişi değildi.

Roma'da da senato devlet arazilerinin halka dağıtımıyla ilgili reformlar planlamaktaydı.

Bu reformun başında halk sınıfının temsilcisi Tiberius Gracchus vardı.

Reformları halka sunduğu bir konuşmasında üzerine atlayan senato taraftarlarınca sopalarla dövülerek öldürülür.

Bu olayla birlikte planı açıklanan reform çalışmaları da son bulur.

Tiberius'un akıl hocalığını yapan Blossious, yaşananlardan sonra Anadolu'ya gelir.

Aristonikos un akıl hocalığını yapmaya başlar ve o da bu ayaklanmanın bir parçası olur.

Ayrıca, 'Güneş Ülkesi' ideası için de birçok katkıda bulunmuştur.

Geri çekildiği zamanlarda Aristonikos, ordusuna yeni üyeler kattı ve artık bir akıl hocası da vardı.

Ancak bu durgunluk o kadar da uzun sürmedi.

Roma'da döneminin en güçlü devlet adamı olan Crassus ayaklanmanın merkez üssü olan Leukai şehrini kuşatmak için bir ordu topladı.

Ancak işler çok da umduğu gibi gitmedi.

Kendi saldırısında Aristonikos ve ordusu tarafından alt edildi ve esir alındı.

Kendisi için beklenmedik olan bu yenilgiyi pek kaldıramadı ve kendisi esir alan askerin gözünü çıkardı.

O an acısına dayanamayan asker orada Crassus'u öldürdü.

Atistonikos'a ise kendisi yerine Crassus'un kafasını götürdü.

Bu olaylardan yıllar sonra olacak olan Spartaküs'ün köle ayaklanmasında, kölelerin direnişine tüm orduyu yerle bir ederek son verecek olan komutan Crassus aynı zamanda Aristonikos'a karşı yenilen din adamı Crassus'un torununun çocuğudur.

Kazandıkları bu zaferi Muğla civarlarında kutlarken, Romalı Marcus Permana beklenmedik bir saldırıda bulunur.

Ordu, Permana'ya karşı yenik düşer.

Aristonikos'un sonu kesin olarak bilinmese de kimilerine göre Roma'ya götürülüp boğduruldu, kimilerine göre ise de intihar etmiştir.

Karşılaştığı bu ikinci senaryodan sonra ise Blossius da intihar eder.

Anadolu'da oluşan ilk köle ayaklanmasını bastırması Romanın Anadolu toprakları üzerindeki hakimiyetini arttırdı ve krallığına yeni topraklar kazandırmasını sağladı.

Aristonikos bu ayaklanma ile başarısız olsa da durgun ve kabullenilmiş kölelik tarihine bir hareket kattı, alt sınıfın sesini çıkarmasına yardımcı oldu.

Bu başarısız ayaklanmanın fertleri ideaları olan 'Güneş Ülkesi' ne hiç kavuşamadılar ancak kendilerinden sonraki dönemlere yol gösterdiler, başlarına gelen her koşula her daim boyun eğmek zorunda olmadıklarını gösterdiler.

Ancak kimilerine göre ise Aristonikos, sadece taht uğruna vaat ettiği 'Güneş Ülkesini', kazandığı takdirde sisteme geçirmeyecek olan bir liderdi.

Onlara göre Aristonikos, köle ve işçileri kendi çıkarları uğruna kullanmıştı.

Spartaküs ve 3. Köle Ayaklanması

MÖ 73 yılında Roma, zengin kesim ve onların ihtiyaçlarını gören kölelerden oluşan, sınıflı toplum yapısına sahip bir devlettir.

Zengin kesim aktif güç olsa da bu zaman zaman değiştirilmeye çalışılıyordu. Yaygın olarak yapılan köle ticareti, ucuz işgücü kaynağının varlığı açısından o dönemde ekonomik anlamda belirleyici bir etkendi.

Farklı coğrafyalardan gelen tüccarlarla veya fethedilen bölgelerin halklarıyla elde edilen köleler daha çok tarla ve maden işlerinde kullanılıyor ve bazılarında da uşaklık yaptırılıyordu.

Bu kölelerden biri de Spartaküs'tü.

Bilinene göre Trakya kökenli olan Spartaküs, isyankar ve direnişçi bir karakter yapısına sahiptir.

İlk defa Roma'da köle olarak satıldığında sahibinden kaçmayı başarmış olması bunun bir göstergesidir.

Bir süre kiralık asker olarak çalıştırılan Spartaküs'ün vücudu köle olarak dağıldı, kimliği ortaya çıktıkça bulunduğu şehri değiştirerek hayatta kalmaya çalıştı.

Nihayet bir gladyatör okuluna satıldı ve buradaki 70 kişi ile beraber arena dövüşleri için eğitime başlandı.

Spartaküs'ün döneminde kölelik daha stratejik kullanılıyordu.

Köleler savaşlarda yer alarak askeri amaçlı kullanılıyordu.

Bu, kölelerin arena dışında da savaşa aşina olmalarını sağlayan unsurdu. Galibiyet sonucu alınan kazançlar köleler arasında eşit olarak paylaştırılıyor, böylece kısa vadede isyan çıkmasının önüne geçiliyordu.

Altın yerine demir bakır gibi temel maddelerle ticaret yapıldığından kendi silah üretimlerini gerçekleştirebiliyorlardı.

Tüm bunlar köleleri hoş tutmak için yapılsa da okullarda balık istifi halinde savaşmayı öğrendikleri ve çalıştırıldıkları gerçeğini değiştirmiyordu.

Zengin kesimin sadece eğlenme ihtiyaçlarını gidermek için arenalarda dövüştürülen köleler, her geçen gün özsaygılarını ve gururlarını biraz daha kaybediyorlardı.

Bundan 60 yıl önce de benzer köle hikayeleri mevcuttu.

Roma tarihinde önemli yer tutan direnişçi karakterlerden biri Aristonikos'tur.

Spartaküs'ün Aristonikos'un isyanından ve Güneş Ülkesinden etkilendiği varsayıldığından Aristonikos'a da değinmek gerekir: Aristonikos, bilinene göre önceki Krallardan 2.Eumenes'in gayrı meşru oğludur.

Roma ve Aristonikos arasında anlaşmazlıklar yaşanır ve Aristonikos, kendini III. Eumenes adıyla Kral ilan eder.

Kent soyluları ve Roma, Aristonikos'un Krallığını tanımaz ve kente girmesini kabul etmez. Bunun üzerine Aristonikos isyan eder.

Fakat bu isyan sıradan bir isyan deęildir.

Çünkü kölelere özgürlük ve eşitlik vadetmiřtir.

Kardeřlik içinde yaşanacak bir Güneş Şehri kurmayı hedefler.

Aristonikos kendini "köleler ve alt sınıfların lideri" olarak tanımlamaya başlar.

Bu sayede "Güneş'in Şehri"nde kölelerin vatandaşlık aldığı ve hür olduğu fikri Spartaküs'ü etkileyen bir fikir oldu.

Ayrıca Aristonikos'un döneminde de isyan eden kölelerin çoğunluğu gladyatördü. Gladyatörler adeta savaş makineleriydi ve Spartaküs de bu köle liderlerinden biriydi.

İsyana kadar olan süreçte Spartaküs kendini ve kölelerini geliştiriyor, örgütlenmeye çalışıyordu.

Bir gün kendilerini savunabilecekleri basit araçlarla harekete geçip 70 köle olarak kaçtılar.

İtalya kırsalına ulaşmayı başaran Spartaküs'ün karşısına arabalı askerler çıktı. Askerleri etkisiz hale getirerek içindeki silahları kullandılar.

Yollarındaki köyleri yağmalarayarak, ganimet ve erzakları toplayarak yollarına devam ettiler.

Bu açıdan ordu, ihtiyaçlarını gidermek için erzak toplamak zorunda olsa da yağmalarıyla amaçlarından sapmaya yaklaşmıştı.

Onları durdurmaya çalışanları da atlatarak ilerlemeye devam ettiler.

Ancak zamanla köleler daha fazlasını istemeye başladı ve ilerlerken karşılaştıkları mağdur birçok kesimi aralarına aldılar.

Artık 70.000 kişilik bir ordu kurmuşlardı.

Spartaküs'ün amacı Roma ordusunu yenmek değildi.

Spartaküs Trakya'ya dönmek için yoldaydı.

Bu doğrultuda grubunu ikiye böldü.

Fakat kendilerini güçlü ve yenilmez görmeye başlayan, günden güne sayısı artan ekip, İtalya'dan intikam için hazırlanmaya ve Spartaküs'e karşı gelmeye başladılar.

Bu sırada Roma, Spartaküs'ün yaptıklarından haberdar oluyordu.

Kölelerin ayaklanması ise diğer ezilenlere cesaret veriyordu. Roma onları durdurması için dönemin en zengin adamlarından biri olan komutan Crassus'u görevlendirdi.

Crassus önce birkaç adamını Spartaküs ve birliğini gözetleme amacıyla gönderdi ancak askerler Spartaküs'e saldırmayı tercih etti.

Büyük bir yenilgi alan Crassus'un askerleri geri döndüklerinde onlara verilen ceza, gruplar halinde dövülerek katledilmeleriydi. Hepsi çarmıha gerildi.

Yaşanan kayıplar ve alınan yenilgilerden sonra Roma Crassus'un yanına General Pompei'yi gönderdi.

Pompei, Anadolu'yu ele geçirmiş güçlü bir komutandı.

Spartaküs Pompei'nin gücünün farkındaydı.

Bu sebeple Crassus ile uzlaşmaya karar verdi.

Crassus bu teklifi reddetti çünkü Spartaküs gibi bir kölenin ordusunu yenmiş olduğunu sindiremeyecek kadar öfkeliydi.

Spartaküs ile göğüs göğüse çarpıştılar.

Spartaküs 12.300 kölesini kaybetti.

Kalan askerleriyle geri çekilmeye çalıştı ancak Crassus onu takip etti.

Spartaküs kaçıp saklanmaları gerektiğini söylediye de köleler kendilerine güvenlerini kaybetmediler, kaçmayı bırakıp karşı koymaya karar verdiler.

Bu karar Crassus'u amacına ulaştırmış oldu.

Çünkü onları artık bozguna uğratacağına emindi.

Ayrıca Pompei ve Roma'ya kanıtlanması gereken bir gücü vardı.

Savaş tekrar başladı ve bu defa Spartaküs beklediği galibiyete ulaşamadı.

Crassus, Spartaküs ve ordusunu köşeye sıkıştırıp yok etti.

Crassus eve hırsının sonucunu almış, elinde büyük bir zaferle dönmüştü.

İsyancı 6000 kölenin bedeni çarmıha gerilerek ibret olması için Capua'dan Roma'ya kadar dikilerek sergilendi.

Hikayelere birçok açıdan bakıldığında Spartaküs'ün, belli yönleriyle Aristonikos ile paralel bir olay örüntüsü yaşadığını görebiliriz.

Benzer biçimde toplumun sınıflı yapısında ezenlerin altında kalmış ezilenleri bünyesine topladı.

Onları örgütleyerek harekete geçirdi ve kaçıp kurtulabileceklerine inandı.

Ancak asıl dikkat etmemiz gereken kısım destek bulan her kesimin ihtiyaçları doğrultusunda diğerlerini tanımayarak hareket edebilecek olmasıdır.

İnsan gücüne ihtiyaç duydukları için köle satın alan zengin kesim, paraya ihtiyaç duydukları için insan kiralayarak veya satarak günün ekonomisini devam ettiren köle tüccarları, eşitlik getirmek için yola çıkan ama silah ve erzak bulmak için yollarındaki köyleri yağmalayarak ilerleyen köleler bu ayaklanmadan bahsederken karşılaştığımız örneklerdendir.

Böylelikle güç, ezen ve ezileni yaratabilen unsur haline gelebilir.

Thomas Müntzer ve Köylüler Savaşı

Köylü ayaklanmaları, Avrupa'da 16. yüzyılda karşılaşılan; siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda yaşamı değiştirmeye yönelik tepkilerden biridir.

1500 yılı ve sonrasında Thomas Müntzer'in önderliğiyle başlayan ayaklanma da ilk etapta benzer nitelikte sayılabilir.

Ayaklanma dışındaki olaylarda da özellikle Müntzer ve Luther'in arasında yaşananlar Reform'la ilgilidir.

Dönem; kilisenin, din adamlarının, batıl inanışların ve bağınazlıkların devriydi.

Manastırlar aktif olarak kullanılıyor ve çocuklar eğitim için buraya gönderiliyordu.

Bu çocuklardan biri de Müntzer idi.

Daha çocukken bir kont tarafından idam ettirilerek babasını kaybeden Müntzer'in feodaliteye düşmanlığı belki de bu zamandan başlamıştı.

Gençlik yıllarında ilk çağ filozoflarını okuyarak kendini geliştiren Müntzer, o yıllarda yazılar yazmaya başladı.

95 adet tezi olması ve genel yazılarının düzene karşı eleştiriler içermesi onu bulunduğu yerden ayrılmaya ve yola çıkmaya itti.

Öğretmen olarak çalışmaya başladığı sırada, bir başpiskoposa karşı birlik kurdu ve isyancı ruhuyla burada tanıştı.

Sonrasında Luther tarafından vaiz olarak atanan Müntzer, Luther ile ilk kez burada karşılaştı.

Geldiği yerde halkla temasa geçebileceği alanlar olduğunu fark eden Müntzer, buralarda emekçilerle iletişim kurmaya ve onlara vaaz vermeye başladı.

Önceleri Luther gibi prenslikleri destekleyen bir karaktere sahip olsa da halk onu gerçeklerle yüzleştirdi.

Artık ütopyacı komünist bir teologdu.

Luther ise Müntzer'in bilgili olmasından rahatsızdı, onu küçük görüyordu.

Yeni bakış açıları kazanarak zenginlerin kilisesine karşı ilk kez halkla eyleme geçen Müntzer, ceza olarak sınır dışı edildi.

Bu kovulmadan sonra hareket etmesi gerektiğini düşünen Müntzer Prag'a gitti.

Geldiğinde onu Luther'in destekçilerinden gören halk tarafından coşkuyla karşılandı.

Fakat sonraları çıkardığı Prag Manifestosu, vahiyse dil ve kilise eleştirileri; onun anti Lutherci olduğunu gösterdi. Halkın baskısıyla buradan da ayrılmak zorunda kaldı.

Barınacak yer bulamayan Müntzer kendini proleterlerin olduğu bir şehirde buldu.

Burada çalışmalarını geliştirirken ulaştığı görüş ilkçağ mistikleri gibi panteist bir bakış açıydı.

Din öğretimi ve ibadetler konusunda yenilikçi yöntemler geliştiren Müntzer, bu sırada Luther ile ilk andan itibaren tartışmalara devam ediyordu.

Çünkü Reform'u tam anlamıyla gerçekleştirecek ve insanlara adaletli bir yaşam verecek olan Luther'in aslında o kadar da halktan yana olmadığı aşikardı.

Müntzer'e göreyse Reform, yaşamın tüm alanlarını içinde barındırması gereken bir oluşumdu.

İçinde bulunulan durumun doğru değerlendirilmesi ve gerekenin yapılmasıydı.

Papazlık yaptığı zamanlarda bebek vaftizine karşı çıkan, ekonomik eşitliği savunan ve "Tanrı Krallığı" adını verdiği ütöpik bir sosyal düzeni hedefleyen Müntzer, özellikle Reform'u ilan etmeye yaklaşırken Luther'den karakteristik anlamda farklı olduğunu belli edecekti.

Luther kişisel gücünü politik anlamda yetkin kullanamıyordu.

Kendi başına Reform alevini harlayamıyor, risk almıyordu.

Bu sırada İncil'i çeviren, bağınaz törenleri kötüleyen ve halkı örgütleyen Müntzer bir makale çıkardı.

Bu makaleyi kendi adıyla bastırtan Luther, dürüstlükten uzak davranışıyla Müntzer'e gerçek bir lider olmadığını gösterdi.

1517 yılında Reform'un ilk hareketliliği başladığında Luther'in etrafında burjuvazi vardı.

Güç hoşuna gittiği için Luther, köylülere verdiği sözleri tutmadı ve onlara ihanet etti.

Soylu ve zenginleri yanına çekmek için halkı kötüledi.

Halka karşı birleşen soylular, onlara "Tanrı'nın acımadığına merhamet yok!" düşüncesiyle yaklaştı.

Müntzer zamanla Almanya'yı gezerek propagandalar yaptı ve ezilen halkla direnişi buluşturdu.

Bu sırada halk takımı 12 maddelik bir bildiri yayınladı.

Bu, o zaman için ilerici düşüncelerin olduğunu anlatıyordu.

Ek olarak Müntzer de köylülere mektuplar gönderdi.

Aynı zamanda gittiği yerlerde din adamlarının desteğini de alan Müntzer'in ulaştığı kişilerin sayısı arttı.

Müntzer yeterli güce ulaştığını düşündüğünde halkın toplanmasını sağladı ve ayaklanmanın başına geçti.

Almanya'nın neredeyse tamamını kapsayan bu harekette karşı karşıya kalan sadece soylular ve köylüler değildi.

Çünkü savaş esnasında fakirleşen, ganimet umuduyla köylülere katılan şövalyeler de oldu; prenslerin vaatlerine kanarak taraf değiştiren köylüler de.

Yani dürüstlük, ciddiyet, sadakat, özveriye karşı da açılan bir savaştı bu.

İnsanın, liderin, askerinin ahlakını ölçen bir savaştı.

Savunmaya geçen fakat her şeye rağmen askeri bilgi ve disiplinden yoksun olan halk, askerlere karşı fazla direnemedi.

Bundan bir yıl sonra da farklı bölgelerde ayaklanmalar devam etti.

Hepsi zamanla bastırıldı ve on binlerce köylü öldürüldü.

En çok zarar gören din adamları, en karlı çıkan zenginler oldu.

Manastırlar ve kiliseler yıktırıldı.

Prensler tek gücün onlarda olmasını istediler.

Yakıp yıktıkları yerlerden buldukları mallarına el koydular, burjuvaların ekonomik bağımsızlıklarını ellerinden aldılar.

Sınıf gözetmeksizin herkesi işçi yapmaya çalıştılar. Kentleri sömürmeye başladı, vergileri arttırdı ve herkesin kazançlarına almaya başladılar.

Bu savaşın sonunda soylular, yaşananları unutturmak için birçok şey yaptılar.

Devamında kalkışılan ayaklanmalardan sonra savaş, iki yüz yıl sonra Engels'in karşılaştırmalı anlatısıyla kaleme alınarak yeniden hatırlarda yer etmeye ve incelenmeye başladı.

Reform yapılırken bile sürekli bahsedilen güç ihtiyacı ve güç fetişi mevcut.

Luther'in bir alana yönelmesi fakat kendini geliştirmemesi kendine olan özsaygısını ve güvenini kazanamamasına yol açtı.

Başta halka vadettiği değişim ve ilkeleri, sonrasında bağımsız hareket edemeyeceğini düşünerek yok sayması onu kendine dürüst olmayan, zayıf bir karakter yaptı.

Zenginlerin ve güçlülerin yanında yer alması sadece işini sağlama almak için yapılmış ancak hedefinden ve devrimden uzaklaşan bir hareketti.

Bu ideolojisinin sağlamlığı hakkında da yorum yapabilmemizin önünü açıyordu. Dürüstlüğüyle bir ideoloji yaratabilirdi, ideolojisi sağlamdıysa da bunu yürütecek ciddiyeti gösteremedi.

Müntzer ise bu yolda farklı rehavetlere kapılmış, hem inançlı hem inançsız bir yapıya dönüşmüştü.

Savaş sırasında "Tanrı bizim yanımızda" diyerek halkın bir anlık gardını düşürmesine sebep olan cümlesi, askerlerin saldırması için yeterli süreyi verdi.

Bir yandan İncil'dekilerin yanlış yorumlandığını söylüyor, diğer yandan yanlış olanın insanlar olduğunu savunuyordu.

Kararlılık açısından doğru bir örnek teşkil etmeyen Müntzer'in kaybının temel sebeplerinden biri de zaman zaman yaptığı ani değişikliklerden kaynaklandı.

Kararlılıkla yönetilen bir isyan olsaydı, yenilseler de aldıkları yenilgi daha etkili ve gururlu olabilirdi.

Çoğu karşılaşmada tuzağına düşülen güç, burada da etkindi.

Direniş ve isyan gibi değişim fikrini baz alan hareketlerin amacına ulaşması için gereken güç, kişinin özgüveninin ve dik duruşunun olmadığı yerde bir patlayıcıya dönüştü.

Diğer Yayınlarımız

